

Valtioneuvoston selvitys suosituksesta neuvoston päätökseksi luvan antamisesta aloittaa Amerikan Yhdysvaltojen kanssa neuvottelut kriittisten mineraalien kansainvälisten toimitusketjujen vahvistamista koskevasta sopimuksesta

Kokous

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Yhdysvallat antoi Euroopan komissiolle ehdotuksen kriittisten mineraalien kansainvälisten toimitusketjujen vahvistamista koskevasta sopimuksesta (CMA, Critical Minerals Agreement) 10.3.2023. Ehdotus annettiin Euroopan unionin neuvostolle ja Euroopan parlamentille 21.3.2023. Kyseessä on sopimus kriittisten raaka-aineiden markkinaperusteisesta kaupasta. Sopimuksen tavoitteena on, että EU:n alueella louhitut ja prosessoidut kriittiset mineraalit saataisiin Yhdysvaltojen inflaation alentamista koskevan lain (Inflation Reduction Act, IRA) sähköautojen tuotannolle asetettujen, verohelpotuksiin oikeuttavien vaatimusten piiriin.

Komission mukaan on tärkeää varmistaa, että EU:sta peräisin olevat kriittiset mineraalit ja ajoneuvojen akkujen valmistamiseen tarkoitetut jalostetut materiaalit otetaan huomioon IRA-lain ja sen täytäntöönpanotoimenpiteiden mukaisissa puhtaiden ajoneuvojen verohyvyksissä Yhdysvalloissa. Yhdysvaltain vapaakauppasopimuskumppanit Meksiko ja Kanada ja osin myös Etelä-Korea sekä Japani kykenevät jo hyötymään IRA:n tarjoamista eduista. EU:lla ei ole Yhdysvaltojen kanssa kauppasopimusta ja siksi EU:n tässä suhteessa huonompi asema saattaisi komission mukaan vaikuttaa kielteisesti EU:n vientimahdollisuuksiin Yhdysvaltoihin.

Lisäksi osapuolet syventäisivät sopimuksella laajempia taloussuhteitaan ja pystyisivät rakentamaan kestäviä toimitusketjuja aloilla, jotka ovat keskeisiä nettonollasiirtymien ja tur-

vallisuuden kannalta, mukaan lukien ilmailu- ja avaruusala sekä puolustusteollisuus. Sopimuksen tarkoituksena olisi vahvistaa taloudellista turvallisuutta edistämällä turvallisia hankintaketjuja ja vähentämällä haitallisia riippuvuuksia.

Komission suositus neuvoston päätökseksi (COM(2003) 327 final) neuvottelujen aloittamisesta julkaistiin 14.6.2023. Neuvoston päätösluonnosta liitteineen (neuvotteluohjeet) on käsitelty kauppapoliittisessa komiteassa 15.6., 22.6., 28.6. sekä 6.7.2023. EU-puheenjohtajamaan tavoitteena on käsitellä asia Coreperissa 19.7.2023 ja päättää neuvostossa 20.7.2023.

Suomen kanta

Suomi tukee sopimusneuvottelujen aloittamista Yhdysvaltojen kanssa kriittisten mineraalien kansainvälisten toimitusketjujen vahvistamista koskevasta sopimuksesta.

Suomi tukee komission valtuuttamista neuvottelemaan sopimuksesta Euroopan unionin puolesta ja voi hyväksyä luonnoksen neuvotteluohjeiksi.

Suomi katsoo, että CMA-sopimusta koskevat neuvottelut ja sopimuksen tekeminen ovat yhdenmukaisia EU:n yleisen kauppapoliittisen linjan kanssa, sillä ne auttaisivat lisäämään EU:n ja Yhdysvaltojen välistä kauppaa ja investointeja ja vähentäisivät EU:n ja Yhdysvaltojen välisten uusien kauppapoliittisten jännitteiden riskiä.

Suomi katsoo, että sopimuksen tulee olla yhdenmukainen Maailman kauppajärjestön (WTO) sääntöjen kanssa.

Pääasiallinen sisältö

Elokuussa 2022 hyväksytyn IRA-lainsäädäntöpaketin tavoitteena on suitsia inflaatiota ja sen ohella tukea vihreää siirtymää Yhdysvalloissa. Kyseessä on Yhdysvaltojen historian merkittävin liittovaltiotason ilmastotoimi. IRA:n pohjalta yrityksille on tarjolla eri sektoreilla valtiontukia, joilla edistetään kotimaista vihreää energiantuotantoa ja vihreää teknologiaa, kuten esimerkiksi sähköautojen tuotantoa. Lakipaketin sisältämiin tukiin liittyy kotimaisuusvaatimuksia, joiden komissio on arvioinut syrjivän eurooppalaisia yrityksiä ja olevan WTO:n sääntöjen vastaisia. Lokakuussa 2022 perustettiin komission ja Valkoisen talon työryhmä, jossa EU:n huolia käsiteltiin. Komission puheenjohtaja von der Leyenin ja Yhdysvaltain presidentti Bidenin tapaamisen 10.3.2023 yhteydessä ilmoitettiin, että osapuolet aloittavat neuvottelut kriittisten mineraalien sopimuksesta.

Sopimuksen tavoitteena on vahvistaa kriittisten mineraalien kansainvälisten toimitusketjujen kauppaa ja monipuolistamista sekä edistää sähköajoneuvojen akkuteknologioiden käyttöönottoa virallistamalla Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen yhteinen sitoumus helpottaa kauppaa, edistää reilua kilpailua ja markkinasuuntautuneita olosuhteita kriittisten mineraalien kaupassa. Tavoitteena on varmistaa, että EU:sta peräisin olevia kriittisiä mineraaleja ja sähköajoneuvojen akkuihin tarkoitettuja jalostettuja materiaaleja ei syrjitä, vaan niiden katsotaan sovellettaessa Yhdysvaltojen puhtaiden ajoneuvojen hyvitysjärjestelmää olevan peräisin ”maasta, jonka kanssa Yhdysvalloilla on voimassa oleva vapaa-kauppasopimus”, jolloin niitä voidaan käyttää Yhdysvaltojen verohelpotusten piiriin kuuluvissa sähköajoneuvoissa.

Neuvotteluohjeluonnoksen mukaan tavoitteena on varmistaa, että sopimus:

- kunnioittaa EU:n kansainvälisiä velvoitteita sekä WTO-sitoumuksia kriittisten mineraalien suhteen;

- sisältää määräyksiä kriittisten mineraalien kaupan helpottamisesta edistään reilua kilpailua ja markkinasuuntautuneita olosuhteita kriittisten mineraalien kaupassa.
- vahvistaa yhteistyötä ympäristön suojelemiseksi sekä edistää resurssitehokkuutta ja kiertotaloutta;
- vahvistaa kansainvälisten työelämän oikeuksien kunnioittamista;
- varmistaa että sidosryhmiä kuullaan ja että osapuolet tekevät yhteistyötä relevanteilla kansainvälisillä foorumeilla;
- edistää kestäviä toimitusketjuja myös yhteisten niitä koskevien standardien avulla
- estää uusien kaupanesteiden syntymistä;
- edistää koordinoitujen toimien kehittämistä, joilla edistetään toimitusketjun monipuolistamista sekä vähennetään haavoittuvuuksia ja strategisten riippuvuuksien riskejä.

Suositus ehdotuksen mukaisesti komissio neuvottelee EU:n puolesta yhteisen kauppapolitiikan alaan kuuluvasta sopimuksesta EU:n ja Yhdysvaltojen välillä. Kauppapolitiittista komiteaa (Trade Policy Committee, TPC) kuullaan neuvottelujen aikana.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT-sopimus) 218 artiklan 3 ja 4 kohta.

SEU-sopimuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan toissijaisuusperiaatetta ei sovelleta EU:n yksinomaisen toimivallan piiriin kuuluvilla aloilla. Näiden neuvottelujen tuloksena syntyvän sopimuksen todennäköinen aineellinen oikeusperusta on yhteinen kauppapolitiikka, joka kuuluu SEUT-sopimuksen 3 artiklassa lueteltuihin unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvuihin aloihin. Tähän politiikkaan kuuluu kauppasopimuksista neuvottelemine SEUT-sopimuksen 207 artiklan mukaisesti.

Sopimuksen hyväksyntä tehdään artiklan 207.4 alakohta 1 mukaan painotetulla enemmistöllä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Mandaatin myöntämistä koskeva neuvoston päätös ei edellytä Euroopan parlamentin kuulemistai hyväksyntää.

Euroopan parlamenttia tiedotetaan välittömästi ja täysimääräisesti menettelyn kaikissa vaiheissa SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti.

Kansallinen valmistelu

Valtioneuvoston E-selvitys on valmisteltu ulkoministeriön kansainvälisen kaupan osastolla ja se on käsitelty kauppapolitiittisen jaoston (EU2) kirjallisessa menettelyssä 13.-14.7.2023. Asiaa on lisäksi käsitelty EU2-jaostossa kauppapolitiittisen komitean kokousvalmistelujen yhteydessä keväällä ja kesällä 2023.

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välisestä toimivallanjaosta säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 ja 27 §:ssä. Asia liittyy ulkomaankauppaan ja kuuluu itsehallintolain 27 §:n (12 kohta) mukaisesti valtakunnan toimivaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

Sopimuksen tekemisen taloudellisia vaikutuksia on tässä vaiheessa vaikea arvioida. Komissio perustelee vaikutustenarviointimenettelystä luopumista sillä, että sen mukaan on poliittisesti välttämätöntä edetä nopeasti EU:n ja Yhdysvaltojen välisten kauppapoliittisten jännitteiden vähentämiseksi tai välttämiseksi ja sen varmistamiseksi, että EU:ssa louhitut tai jalostetut mineraalit otetaan huomioon IRA-lain ja sen täytäntöönpanotoimenpiteiden mukaisissa verohyvityksissä. Sopimus avaisi mahdollisuuksia lisätä kauppaa ja eurooppalaisille tuottajille mahdollisuuden osallistua ajoneuvojen akkujen arvoketjuun USA:ssa. Komission arvion mukaan sopimuksen taloudellinen arvo on selvä, vaikkakin on vaikea sanoa, miten arvoketjut EU:n ja Yhdysvaltojen välillä tulevat muotoutumaan.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Komissio antoi 16.3.2023 ehdotuksen kriittisiä raaka-aineita koskevaksi säädökseksi. Asetusehdotusta ja tiedonantoa on käsitelty valtioneuvoston kirjelmässä U 7/2023 vp. Säädöksellä pyritään tehostamaan yhteistyötä kolmansien maiden kanssa edistämällä kestäviä investointeja kriittisten raaka-aineiden arvoketjuihin. Komission mukaan raaka-aineiden arvoketjuja koskevien strategisten kumppanuuksien luominen CMA-sopimuksen avulla on yksi tärkeä väline tällaisen yhteistyön tehostamisessa.

Komissio katsoo, että suositus CMA-sopimusneuvotteluiden aloittamisesta on yhdenmukainen komission 16.3.2023 ehdotetun nettonollateollisuutta koskevan säädöksen kanssa (käsitelty valtioneuvoston kirjelmässä U 6/2023 vp), jolla pyritään lisäämään keskeisten hiilineutraalien eli nettopäästöttömien teknologioiden valmistusta EU:ssa, jotta voidaan varmistaa turvatut, kestävät ja kilpailukykyiset puhtaan energian toimitukset EU:n ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseksi.

Asiakirjat

COM(2023) 327 final; ST 10665 2023 INIT; ST 10665 2023 ADD 1

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

UM/KPO-30 Kent Wilska, +358 295 351 522
 UM/KPO-30 Malena Sell-Myllyoja
 UM/KPO-10 Anna Koikkalainen
 UM/KPO-20 Sanna Selin
 UM/ASA-20 Annina Aalto

VAHVA-tunnus

EU/869/2023

Liitteet

Viite